

Rb. Noord-Nederland 7 april 2021 (vaccinatie tegen COVID-19: een hoogstpersoonlijke handeling?), m.nt. mr. L.L.A. De Vito

Rechtbank Noord-Nederland 7 april 2021 (mr. M.C. Groenewegen, kantonrechter), nr. 9109152, ECLI:NL:RBNNE:2021:1350, X/betrokkene

(...; red.)

beslissing op verzoek machtiging

Procesverloop

Op 19 maart 2021 is ter griffie ingediend door [X BV], in de hoedanigheid van curator over [betrokkene], aangehecht verzoekschrift, met bovenstaand zaaknummer en voorzien van ontvangststempel, strekkende tot het verlenen van machtiging om betrokkene verplicht te laten vaccineren met een vaccin tegen COVID-19.

Motivering

De kantonrechter overweegt als volgt. Het LOVCK&T (Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel en Kanton & Toezicht) heeft aanbevelingen gedaan aan kantonrechters belast met de behandeling van curatelezen. In deze aanbevelingen is opgenomen dat de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de curator ook geldt bij ingrijpende medische verrichtingen, maar dat een uitzondering moet worden gemaakt voor medische verrichtingen die uitsluitend kunnen plaatsvinden, indien de betrokkene persoonlijk toestemming verleent. De curator kan de betrokkene niet dwingen tot iets wat de betrokkene niet wil en waartegen de betrokkene zich uitdrukkelijk verzet. In dat geval zal eventueel een beroep moeten worden gedaan op de Wet Zorg en dwang.

De kantonrechter merkt het laten vaccineren met een vaccin tegen COVID-19 aan als een hoogstpersoonlijke handeling. Gelet op het vorenstaande zal de kantonrechter de curator niet-ontvankelijk verklaren in haar verzoek, nu de curator voor de gevraagde handeling geen vertegenwoordigingsbevoegdheid heeft.

Beslissing

De kantonrechter: verklaart de curator niet-ontvankelijk in het verzoek.

Noot

1. Inleiding

De uitspraak is summier en roept (daardoor?) verschillende vragen op. Uit de uitspraak blijkt bijvoorbeeld niet wat de toedracht van het verzoek is geweest, wat het verzoek precies inhoudt en ook niet hoe de rechter dit verzoek heeft geïnterpreteerd. Het lijkt erop dat in deze casus de curator niet goed thuis was in de verhouding curator – hulpverlener – patiënt. Maar ook de rechter lijkt verstrikt te zijn geraakt in het onhandig geformuleerde verzoekschrift. Twee andere zaken vallen in dit oordeel ook op: de casus brengt een relevante maar niet behandelde rechtsvraag mee en de rechter heeft het vaccineren tegen COVID-19 aangemerkt als ‘hoogstpersoonlijke handeling’.

2. Een onduidelijk verzoekschrift

De curator doet een verzoekschrift 'strekking tot het verlenen van machtiging om betrokkene verplicht te laten vaccineren met een vaccin tegen COVID-19'. Deze tekst is voor meerdere interpretaties vatbaar. De vraag die zich met name opdringt, is of de curator een machtiging wil voor zichzelf (om de patiënt of de hulpverlener te dwingen tot (het ondergaan van) vaccinatie) of juist ten behoeve van de hulpverlener (om de patiënt te mogen vaccineren en daarbij eventueel dwang te gebruiken). Inhoudelijk zou dat laatste logisch zijn: het is immers de *hulpverlener* die de vaccinatie zal uitvoeren en die daarbij eventueel dwang zal moeten uitoefenen op de patiënt. Dat eerste zou bovendien niet logisch zijn: het uitoefenen van dwang is geen bevoegdheid van een vertegenwoordiger, niet op de patiënt en ook niet op de hulpverlener: deze heeft zijn eigen professionele autonomie.¹ Een rechterlijke machtiging kan gebruikt worden om een reeds door de wetgever toegekende bevoegdheid in een specifieke situatie van toepassing te verklaren, maar kan niet gebruikt worden om een nieuwe bevoegdheid voor een vertegenwoordiger te introduceren.

De kantonrechter had er dus goed aan gedaan gelijk korte metten te maken met de letterlijke tekst van het verzoekschrift. De rechter had dan de curator kunnen wijzen op het feit dat niet zozeer de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de curator het probleem is, maar dat de hulpverlener degene is die een rechtvaardiging nodig heeft voor het vaccineren ondanks verzet. De kantonrechter had de curator mijns inziens moeten vragen zijn verzoek scherper te formuleren, of zelf de vraag van de curator moeten herformuleren.

3. Een relevante maar niet behandelde rechtsvraag

Bij herformulering zou het interessant zijn geweest in te gaan op de inhoudelijke vraag die deze casus oproept: of de *hulpverlener* de patiënt tegen zijn zin in zou mogen vaccineren tegen COVID-19. Artikel 7:465 lid 6 BW bepaalt dat als ernstig nadeel dreigt

en de betreffende behandeling nodig is om dit nadeel af te wenden, de hulpverlener mag besluiten toch te behandelen, ook al is er sprake van verzet van de patiënt. Randvoorwaarden voor toepasbaarheid van deze bepaling zijn dat de patiënt wilsonbekwaam is ten aanzien van de betreffende handeling en dat de vertegenwoordiger toestemming heeft gegeven voor de handeling. Ervan uitgaande dat de patiënt wilsonbekwaam was ten aanzien van de vaccinatie, lijkt artikel 7:465 lid 6 BW gemaakt te zijn voor deze casus. Het is in deze situatie immers goed denkbaar dat de hulpverlener zou menen dat ernstig nadeel voor de patiënt dreigt als deze besmet zou raken met het COVID-19-virus, en dat vaccinatie nodig is om dit te voorkomen. De rechter zou zich kunnen buigen over de vraag of de hulpverlener inderdaad tot die conclusie zou mogen komen. De rechter zou zich dan in de eerste plaats moeten buigen over de vraag of er in casu ernstig nadeel dreigde voor de patiënt op basis van de coronasituatie. Daarna zou de vraag moeten worden gesteld of vaccinatie geacht mag worden dat dreigende nadeel te voorkomen. Niet alleen in dit specifieke geval maar ook maatschappelijk gezien zijn dit relevante vragen. De rechter heeft het verzoek van de curator echter niet opgevat als een vraag naar de bevoegdheden van de hulpverlener en bovenstaande kwesties zijn dus niet beoordeeld.

4. Vaccinatie als 'hoogstpersoonlijke handeling'

In deze uitspraak heeft de rechter vaccinatie tegen COVID-19 aangemerkt als een 'hoogstpersoonlijke handeling'. Deze term refereert² aan de term 'hoogstpersoonlijke beslissing': een begrip dat de wetgever in de jaren 90 van de vorige eeuw heeft geïntroduceerd om duidelijk te maken dat ten aanzien van sommige beslissingen een vertegenwoordiger niet bevoegd is de patiënt te vertegenwoordigen. De betreffende handeling kan dan enkel worden uit-

1 *Kamerstukken II* 21561, nr. 3, p. 13-14. Zie ook: Rb. Utrecht 12 oktober 1999, ECLI:NL:RBUTR:1999:AA3827 (Hankes).

2 Aangezien de term 'hoogstpersoonlijke handeling' in de aanbevelingen van LOVCK&T inhoudelijk overeenkomt met het woord 'hoogstpersoonlijke beslissing' zoals omschreven door de wetgever, leg ik de term 'hoogstpersoonlijke handeling' uit als 'hoogstpersoonlijke beslissing'.

gevoerd als de patiënt hier zelf toestemming voor geeft.³ Het onbevoegd verklaren van een vertegenwoordiger is een verstrekende inperking van de mogelijkheid tot vertegenwoordiging, een constructie die juist wordt gezien als beschermingsmaatregel ten behoeve van de patiënt. De wetgever vond dan ook dat hier uiterst terughoudend mee moest worden omgegaan.⁴ Als voorbeeld van zo'n beslissing werd enkel euthanasie genoemd. Andere beslissingen die eveneens zeer ingrijpend zijn, denk aan abortus en sterilisatie, zijn door de wetgever nadrukkelijk afgewezen als hoogstpersoonlijke beslissingen. De toenmalige ministers vonden het belangrijk dat bij dergelijke beslissingen het geven van plaatsvervangende toestemming door een vertegenwoordiger niet bij voorbaat onmogelijk was. Sterilisatie of abortus zou immers in het belang van de patiënt kunnen zijn. En als dat niet in diens belang zou zijn, zou de hulpverlener altijd zelf, op basis van goed hulpverlenerschap, kunnen besluiten geen gehoor te geven aan een dergelijk verzoek.⁵ De term hoogstpersoonlijke beslissing zou volgens de wetgever dus gereserveerd moeten blijven voor handelingen die vanwege hun aard zo bijzonder zijn, zoals euthanasie, dat ze nooit door een ander dan de persoon zelf genomen mogen worden. Wel benoemden de ministers meerdere malen dat de rechter of beroepsgroep in de toekomst andere beslissingen dan euthanasie zou kunnen aanmerken als hoogstpersoonlijke beslissing.⁶

5. Rechtsvorming?

Strikt kijkend naar de formuleringen in deze uitspraak heeft de rechter hier gebruik gemaakt van de door de wetgever benoemde mogelijkheid tot rechtsvorming; de rechter heeft immers letterlijk gesteld: 'De kantonrechter merkt het laten vaccine-

ren met een vaccin tegen COVID-19 aan als een hoogstpersoonlijke handeling.' Het letterlijke gevolg hiervan zou zijn dat vaccinatie tegen COVID-19 voortaan enkel kan gebeuren als de patiënt zelf toestemming geeft hiervoor. Het is zeer te betwijfelen of de rechter dit beoogde. Op dit moment zijn waarschijnlijk al vele vaccinaties tegen COVID-19 gegeven op basis van plaatsvervangende toestemming van een vertegenwoordiger. Denk aan vaccinatie van demente patiënten in verpleeghuizen waarbij de kinderen namens de patiënt hebben ingestemd met de verrichting. Bedoelt de rechter dat dit niet meer mogelijk zou moeten zijn? Het lijkt er sterk op dat de rechter helemaal niet beoogde vaccinatie tegen COVID-19 in zijn algemeenheid uit te sluiten van vertegenwoordiging, maar enkel in situaties waarin de patiënt zich verzet tegen deze behandeling. Dat blijkt immers uit de woorden: 'De curator kan de betrokkene niet dwingen tot iets wat de betrokkene niet wil en waartegen de betrokkene zich uitdrukkelijk verzet.' Dat de omgang met verzet al uitvoerig geregeld is in de WGBO, en dan uitgaande van de bevoegdheden van de *hulpverlener*, is iets wat de kantonrechter waarschijnlijk niet wist en dat verklaart wellicht waarom deze zich heeft gericht op de vertegenwoordigingsbevoegdheden van de *curator*. Het is daardoor wel een verkeerd onderbouwde uitspraak geworden die geen precedentwerking moet krijgen.

Mr. L.L.A. De Vito,
Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levens-
einde (NVVE)

3 *Kamerstukken II* 1990-1991, 21561, nr. 6, p. 54; *Kamerstukken II* 1991/92, 21561, nr. 11, p. 36 en *Kamerstukken II* 1992/93, 21561, nr. 15, p. 29.

4 *Kamerstukken II* 1992/93, 22474, nr. 6, p. 1.

5 *Kamerstukken II* 1992/93, 22474, nr. 6, p. 16-17.

6 *Kamerstukken I* 1991/92, 22474, B (Nader rapport n.a.v. het Advies Raad van State), p. 2, 6 en 10, *Kamerstukken II* 1992/93, 22474, nr. 6, p. 9 + *Kamerstukken II* 1993/94, 22474, nr. 9, p. 2.